

Blokletters of verbonden schrift?

Verreweg de meeste kinderen leren op school het verbonden schrift. Toch is de blokletter in binnen- en buitenland onmiskenbaar met een opmars bezig. School! polste de meningen.

Pleidooi voor de blokletter

Henk Schweitzer

Blokletterambassadeur van het eerste uur. Auteur van de methode Schrijven leer je zo! Schweitzer was jarenlang schrijfdocent aan Hogeschool INHOLLAND. Op dit moment is hij directeur van obs De Molenweid in Velsbroek en als expert verbonden aan het Schreibmotorik Institut (Heroldsberg, Duitsland).

‘Schoonschrijvers zijn buitengewoon conservatief’

‘Herkenbaar voor een kind’

‘Op jonge leeftijd ondervond ik zelf veel problemen met netjes schrijven, omdat mijn fijne motoriek niet goed was. Toen ik in het speciaal onderwijs ging werken, kreeg ik te maken met heel veel kinderen met motorische en schrijfproblemen. In het huidige basisonderwijs heeft een op de drie kinderen problemen met schrijven en motoriek. Met onleesbare handschriften als gevolg.

De gangbare schrijfmethodes zijn gebaseerd op oude tradities en maken gebruik van methodieken die minimaal een halve eeuw oud zijn. Het tussen de lijntjes schrijven wordt als een hoger doel beschouwd.

Toen ik een methode voor los schrift wilde ontwikkelen, kreeg ik enorm veel tegenwind van de ‘schoonschrijvers’. Er was geen enkele bereidheid om iets te veranderen. Vandaag de dag nog steeds niet; schoonschrijvers zijn buitengewoon conservatief.

Met mijn methode benader ik het schrijfonderwijs op een heel andere manier.

Simpel gezegd: ik leer kinderen beter schrijven door andere activiteiten aan te bieden dan alleen schrijven. Door het gebruik van bewegingstussendoortjes (‘energizers’) wordt de fijne motoriek gestimuleerd en wordt het handschrift zichtbaar beter. Toen ik mijn methode ontwikkelde, baseerde ik dit idee op mijn eigen ervaringen als motorisch remedial teacher. Inmiddels wordt deze opvatting wetenschappelijk gedragen.

Bij mijn methode beginnen de kinderen al gelijk in groep 3 met blokletters. Deze letters zijn voor kinderen heel herkenbaar, omdat ze die immers de hele dag zien in boeken, tijdschriften, computers en tablets. Blokschrift is makkelijker te leren dan verbonden schrift. Door dit efficiëntievoordeel houden scholen meer tijd over voor andere vakken.

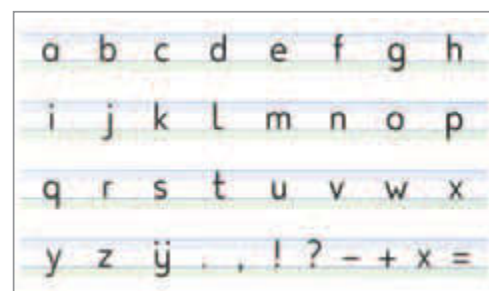
In traditionele methodes moeten kinderen eindeloos teksten en woorden overschrijven. Mijn methode maakt gebruik van hun eigen, betekenisvolle teksten. Omdat dit ook goed is voor hun taalont-

wikkeling, vang je twee vliegen in één klap. Na een aantal jaren gaan kinderen letters vanzelf verbinden en ontwikkelen zij hun eigen, goed leesbare handschrift.

Aanvankelijk heb ik de methode ontwikkeld voor het speciaal onderwijs, maar al snel bleek de methode voor alle kinderen geschikt. Vrijwel alle SO-scholen gebruiken de methode inmiddels en ook steeds meer basisscholen. Voor kinderen met dyslexie is de methode erg geschikt; dyslexiedeskundigen adviseren doorgaans het gebruik van blokletters.

Met mijn bloklettermethode leren kinderen soepel en vlot schrijven en ze beleven meer plezier aan het schrijfonderwijs. En het resultaat? Een goed leesbaar handschrift.’

www.schrijvenleerjezo.nl
www.schreibmotorik-institut.com/de/

Pleidooi voor verbonden schrift

Ben Hamerling

Tot voor kort schrijfdocent aan de pabo Marnix Academie in Utrecht. Auteur van de schrijfmethode *Schrift*. Daarnaast is Hamerling verbonden aan de Stichting *Schriftontwikkeling* die zich onder meer inzet voor de vakkundige verbetering van het handschriftonderwijs (op de basisschool én in het voortgezet onderwijs). De stichting geeft onder meer lezingen en voorbeeldlessen.

‘Woordverband is veel duidelijker’

‘Voor alle duidelijkheid: ik ben niet principieel tegen het blokschrift, maar wel tegen het blokschrift in groep 3. Op die leeftijd zijn kinderen nog niet rijp om blokletters aan te leren, omdat hun ruimtelijke oriëntatie onvoldoende ontwikkeld is.

Blokschrift lijken eenvoudig, maar dat is bedrieglijk. Want hoe schrijf je bijvoorbeeld de letter o? Veel kinderen beginnen op een willekeurig punt en draaien vervolgens in een willekeurige richting. Dat is dus allemaal onbepaald, kinderen kunnen het niet afleiden van de eindvorm. Bij verbonden schrift is die constructieverwarring er niet: kinderen weten altijd waar ze moeten beginnen, hoe ze met overlappende streken moeten omgaan en hoe letters verbonden zijn. De verbonden letters geven daardoor ook veel minder aanleiding tot spiegeling of rotatie.

Als kinderen losse letters schrijven, zijn ze zelf verantwoordelijk voor de juiste afstand. Ook dat kunnen kinderen in groep 3 nog niet. Bij het verbonden schrift heb je automatisch een letterafstand en is het woordverband veel duidelijker.

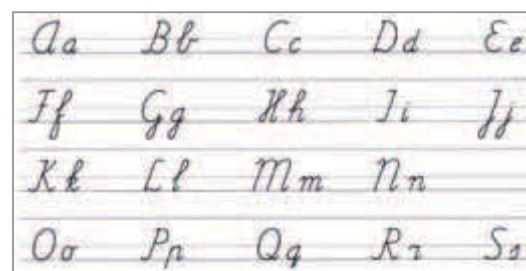
In de methodes voor verbonden schrift zien we overigens grote kwaliteitsverschillen. Dat komt omdat vrijwel alle schrijfmethodes zijn gemaakt door amateurs en niet door mensen met een lettervormgevings- of letterdidactische opleiding. Een goede verbondenschriftmethode laat kinderen in groep 3 alle letters starten vanaf de grondlijn. Als je dat niet doet, raken kinderen in verwarring. Dan weten ze niet waar ze naartoe moeten met hun pen.

Kinderen die in groep 3 blokletters leren, komen in de hogere groepen vaak in de problemen. Vooral jongens hebben de neiging om alle letters die ze ooit tegenkwamen een plaats te geven in hun eigen handschrift. Daardoor

‘In groep 3 zijn kinderen nog niet rijp voor blokletters’

ontstaat een slecht leesbare lettermix. Bij het verbonden schrift bestaat dat risico niet; dan hebben kinderen namelijk maar 26 verbindingsgeschikte letters tot hun beschikking. Zo’n lettermix is in het voortgezet onderwijs een ramp! Docenten hebben moeite om het te ontcijferen. Daar komt bij dat docenten onbewust een lagere beoordeling geven aan een onregelmatig gevormd handschrift, zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek. Vanaf groep 6 kunnen blokletters wél worden aangeboden. Als je daarmee begint, moet je wel kiezen voor goed vormgegeven blokletters. De methode die ik heb ontwikkeld, gebruikt lopende blokletters. Dat wil zeggen: blokletters die in één haal geschreven kunnen worden. Dat is efficiënt en kost dus minder energie.’

www.schriftontwikkeling.nl

Gebruikte methoden

In Nederland zijn er behoorlijk wat schrijfmethodes in gebruik. Verreweg de meeste methodes gaan uit van een licht rechtshellend verbonden schrift. Een greep uit de methodes:

- Pennenstreken (Zwijssen)
- Schrijven in de basisschool (Noordhoff Uitgevers)
- Handschrift (Malmberg)
- Schrift (ThiemeMeulenhoff), ontwikkeld door Ben Hamerling
- Schrijven leer je zo! (Reed Business Education), ontwikkeld door Henk Schweitzer
- Schrijfdans

Meer landen kiezen blokletters

De discussie over verbonden schrift en blokletters is in meer landen actueel. Grote kans dat het verbonden schrift in Zwitserland op de helling gaat, want de meeste kantons en ook de grootste onderwijsvakbond zijn voor het aanleren van blokletters (Schooll, nummer 3, pg 36).

Tot voor kort leerden veel Amerikaanse kinderen eerst schrijven met blokletters. Pas in de hogere groepen leerden ze het verbonden schrift. Inmiddels blijkt echter dat veel scholen het verbonden schrift helemaal laten vallen uit hun curriculum.